

Голас РАДЗІМЫ

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАЙ СЕКЦЫІ КАМІТЭТА ЗА ВЯРТАННЕ НА РАДЗІМУ І РАЗВІЦЦЕ КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЕЙ З СУАЙЧЫНІКАМІ

№ 28 (612)

Красавік 1962 г.

Год выдання 8-ы

У некалькі разоў павялічыцца выпуск прадукцыі да канца сямігодкі на Маладзечанскім станнабудаўнічым заводзе. Зараз вядуцца работы па пашырэнню прадпрыемства. Узводзіцца галоўны корпус з бытавымі памяшканнямі. На здымку: майстар будаўніцтва І. Калмыка (злева), электрамонтёр Н. Сакалоўскі і брыгадзір электрыкаў М. Вацяховіч знаёмяцца з праектам электрамонтажу галоўнага корпуса прадпрыемства.

Ёсць фундамент глянцай домны

ЖДАНАУ. Закончана закладка фундаменту домны-гіганта імя XIV з'езда ВЛКСМ, якая будзе на заводзе імя Ільіча. У фундамент пачынаюць за некалькі дзён укладзена 2280 кубаметраў бетону.

На бетаноўнай эстакадзе з'явіўся плакат: «Новая домная печ у снежні 1962 года павінна працаваць на камунізм!» Гэты баявы лозунг натхняе домнабудаўнікоў. Цяпер поўным ходам ідзе закладка фундаменту ліцейнага двара і паддомніка. Мантажныя пачалі зборку канструкцый паветрангравальнікаў. Паралельна ідзе падрыхтоўка да мантажу сталёвага кошука домны.

НОВЫЯ СЕЛЬСКАГАСПАДАРЧЫЯ ОРГАНЫ ПАЧЫНАЮЦЬ РАБОТУ

Гутарка са старшынёй Гродзенскага абласнога камітэта па сельскай гаспадарцы, першым сакратаром абкома партыі Р. Р. ПАНАМАРОВЫМ.

Перабудоўваецца сістэма кіравання сельскай гаспадаркай вобласці. Створана дзевяць тэрытарыяльных вытворчых калгасна-саўгасных упраўленняў. У веданні кожнага з іх у сярэднім каля 50 гаспадарак. Новыя ўпраўленні пачалі ўжо работу. Большасць спецыялістаў выехала ў калгасы і саўгасы для аказання дапамогі ў падрыхтоўцы да веснавой сяўбы. Начальнікамі вытворчых упраўленняў зацверджаны людзі, якія маюць вышэйшую адукацыю і багаты вопыт. Начальнікам Лідскага ўпраўлення назначан І. Е. Бяспалых — былы старшыня Лідскага райвыканкома, аграном па спецыяльнасці. Шчучынскае калгаснае ўпраўленне ўзначаліў І. П. Асокін, які закончыў сельскагаспадарчую акадэмію і да гэтага працаваў старшынёй Зельвенскага райвыканкома. Інспектарамі-арганізатарамі выдзелены таварышы, якія добра зарэкамендавалі сябе на практычнай рабоце. Як правіла, яны будуць жыць там, дзе размешчаны замацаваныя за імі калгасы або саўгасы. Зацверджаны парторгі абкома КПБ і камсоргі абкома камсамола.

джан першы намеснік старшынёй аблвыканкома Е. А. Арэхаў.

Натхнёныя рашэннямі сакавіцкага Пленума ЦК КПСС, сельскія працаўнікі з выключным уздымам уступаюць у барацьбу за авалоданне рубжамі цячвёртага года сямігодкі. Перагледжана структура пасаваў. Павялічана плошчы пад збожжавымі і бабовымі культурамі.

Няма сумнення ў тым, што паліпшэнне кіраўніцтва сельскай гаспадаркай будзе садзейнічаць паспяховаму выкананню задач, пастаўленых партыяй і ўрадам.

Тры гады назад Васіль Хвядчэня скончыў Беларускае політэхнічнае інстытут і прыехаў працаваць у Пінск. На здымку: В. Хвядчэня на будаўнічай пляцоўцы фанерна-палкавага камбіната.

На Мінскай абутовай фабрыцы імя Тэльмана створаны цэх вытворчага навучання на 48 рабочых месцаў. На здымку: у цэху вытворчага навучання. На пярэднім плане — вучаніца 10 класа 51 школы Святлана Гарнач.

Камсамольцы Павел Ластовіч (злева) і Віктар Шастоўскі працуюць электразваршчыкамі на будаўніцтве аднаго з буйнейшых у Саюзе цукровых заводаў палізу г. Брэста. Завод уводзіць у дзеянне ў III квартале 1962 года.

ПА ЗАКЛІКУ ПАРТЫІ

Заклік партыі да спецыялістаў сельскай гаспадаркі, умелых арганізатараў, моладзі ісці на работу ў калгасы і саўгасы знайшоў гарачы водгук у Берастовіцкім раёне.

Адным з першых выказаў жаданне пайсці на работу ў калгас старшыня Глебаўскага сельсавета камуніст Віталій Аляксандравіч Лукашук. Цяпер ён узначальвае буйнейшую брыгаду калгаса імя XXII з'езда КПСС.

Папрасіў накіраваць яго ў вёску і інструктар райкома партыі Уладзімір Іванавіч Арэшкін. Просьбу яго задаволілі. У калгасе «Шлях да камунізма» ён выбран старшынёй праўлення. З першых дзён Арэшкін энергічна ўзяўся за работу.

Першы сакратар райкома камсамола Раман Алізаравіч, аграном па спецыяльнасці, узначаліў калгас «Большавік».

Ф. БАРЫСАЎ.

РАСТУЦЬ ЭНЕРГЕТЫЧНЫЯ МАГУТНАСЦІ

САРАНСК. Чацвёрты кацёл прадукцыйнасцю 125 тон пары ў гадзіну ўстаўляюць у эксплуатацыю на Саранскай цеплаэлектрацэнтралі № 2. З яго пускам поўнаасцю завершаны будаўні-

чыя работы першай чаргі. Цяпер тут будуцца аб'екты другой чаргі электрастанцыі з турбагенератарам на 50 тысяч кілават.

І М Я « П Р А В Д Ы »

Сярод рэліквій ратнай славы, якія захоўваюцца ў Беларускай дзяржаўнай музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, ёсць баявы сцяг, на якім напісана: «Партызанскі атрад «Правда». А ў зале, дзе экспануецца зброя бяспрашных народных мсціўцаў, выстаўлена гармата атрада імя газеты «Правда». Яна была сабраная партызанамі з частак, знойдзеных на полі бою, і ўстаноўлена на колы звычайнай павозкі.

Чаму атрад быў назван імя газеты «Правда»? Як расказвае яго арганізатар і камандзір Пётр Іванавіч Іваненка, гісторыя яго назвы адыходзіць у далёкае мінулае, у тыя гады, калі толькі пачала выходзіць ленинская «Правда», калі ў Беларусі рознымі шляхамі трапілі толькі асобныя яе нумары.

— Гэта было да рэвалюцыі, — успамінае Іваненка. — Народ у нашай вёсцы жыў бедна. Многія сяляне ў пошуках заробтку выязджалі ў далёкія краі. Сярод пакінуўшых родных месцаў быў і Васіль Паўлавіч Сяцко. Доўгія гады працаваў ён на шахтах, час ад часу прыязджаючы ў вёску. Шмат цікавага расказаў ён пра рэвалюцыйную барацьбу пралетарыяту, пра Леніна, пра Камуністычную партыю. У адзін з такіх прыездаў Васіль Паўлавіч прывёз газету «Правда». Ён чытаў яе сваім землякам,

гаварыў, што ў газету многа піша Уладзімір Ільіч Ленін, які ў сваіх артыкулах вучыць, як перамагчы царскае самадзяржаўе, як устанавіць уладу рабочых і сялян.

Пазней я даведаўся, што Васіль Паўлавіч быў рэвалюцыйнерам, што ў родную вёску ён прыязджаў па заданню партыі. Ніколі я не забываў яго словы, сказаныя ў час адной з гутарак: «З «Правдой» мы пераможам». І зноў я іх прыпомніў у грозныя дні 1942 года, калі мы вырашалі пытанне аб назве нашага атрада. Таварышы па зброі згадзіліся з маёй прапановай назваць яго імя газеты «Правда».

Слаўны баявы шлях прайшоў партызанскі атрад. Арганізаваны ў красавіку 1942 года на тэрыторыі Чэрвеньскага раёна з невялікай групы патрыётаў, ён ператварыўся ў грозную сілу.

Партызаны падтрымлівалі цесную сувязь з мясцовым насельніцтвам, пастаянна абпіраліся на яго дапамогу. Вялікую ролю ва ўмацаванні сувязей адыграў партызанскі друк. У канцы 1942 года пачала выходзіць газета «Чэрвеньскі партызан». Газета выдавалася два разы ў тыдзень. Многае зрабілі народныя мсціўцы па распаўсюджванню газеты «Правда». Кожны нумар яе перадаваўся з рук у рукі. Палыміяныя словы «Правды» натхнялі народных мсціўцаў

на гераічныя подзвігі ў славу вялікай Радзімы.

Большасць цэхаў, участкаў, брыгад Полацкага завода шкло-валокна змагаюцца за званне калектываў камуністычнай працы. Многім калектывам, а таксама асобным рабочым прысвоена гэта ганаровае званне. На здымку: перадавалі ткачы прадпрыемства ударніцы камуністычнай працы Ольга Жыгуліна (злева), Марыя Цудзінава і Фаіна Гукава. Яны працуюць ужо ў лік 1963 года і выпускаюць прадукцыю толькі добрага якасці.

ЗВЫШТРЫВАЛЫЯ ПЛАСТМАСЫ

МАСКВА. Савецкім вучоным удалося ў лабараторных умовах атрымаць пластмасу з трываласцю да 20 тысяч кілаграмаў на квадратны сантыметр. Дасягнута спалучэнне трываласці і лёгкасці больш выгаднае, чым у любым з вядомых сучаснай навуцы матэрыялаў.

Умацаваныя пласцік можна быць ужыты для розных канструкцый, у тым ліку для лятальных апаратаў, корпус якіх павінен складацца з найбольш лёгкага і ў той жа час моцнага матэрыяла.

Каб надаць пластмасе моцнасць сталі, савецкія хімікі ўжылі шкловолак-

но. Сотні тысяч тонкіх валокнаў пранізваюць кожны міліметр новага матэрыяла. Гэтыя валокны арыентаваны, гэта значыць накіраваны ў бок найбольшай нагрузкі. Такія накіраванасць структуры мае важныя перавагі і часта сустракаецца ў жывой пры-

родзе. Спецыялісты па арганізаваных, гэта значыць умацаваных, пласціках распрацавалі прыцыпы максімальнага выкарыстання трываласці шкляных валокнаў і смол, што складаюць пластмасу. Гэта адкрывае магчымасць атрымання матэрыялаў з загадзя зададзенымі ўласцівасцямі.

Мне даўно карцела пабываць у Люсіне — у той палескай вёсцы, дзе пачынаў свой працоўны шлях Якуб Колас. Але я ўсё адкладваў паездку надалей, бо шчыра кажучы, не хацеў разбураць блізкай і дарагой карціны, якая складалася ў маёй душы, калі ў рукі да мяне трапіла невялікая, з зачытанымі да дзірачак старонкамі кніжачка «У палескай глушы».

Нарэшце, жаданне ступіць на сцэжкі, па якіх у 1902 годзе хадзіў малады Колас, усё ж узяло верх... К Люсіну-Цельшыну поезд падышоў на прыцемку. Па снежнай зямлі расплыўся рэдкі зімовы змрок. На высокіх слупах успыхнула святло і даль, здаецца, ахуталася цёмнаю хусткай. Многія з мужчын, рабочых леспрамгаса, якія вышлі з вагона разам са мною, былі ўжо, напэўна, дома. А я ўсё стаяў на пераездзе, не ведаючы, у які бок падацца: чыгунка бегла праз вуліцу, а не за сямом, як гэта пісаў у сваёй трылогіі Колас.

Высветлілася ўсё крыху пазней, калі я трапіў у хату да Хведара Рылі, былога выхаванца Канстанціна Міхайлавіча.

— Вуліца наша, — адказаў мне Хведар, — маладая. Вырасла яна (мы яе Грудзіцай завём) зусім нядаўна. Тады ж, сынку, як прыхаў да нас Канстанцін Міхайлавіч, на Грудзіцы стаялі гулі векавыя сосны. Грыбоў было, хоць касой касі! Часта прыходзіў сюды наш малады настаўнік з кошыкам у руках. І на экскурсію вадзіў ён нас у бор. Вучыў, як арыентавацца па пнях, па мурашніку. Травы і імхі пазнаваць вучыў — дарма, што мы ў лесе раслі.

Добрым словам успамінае свайго настаўніка Хведар Рыліка, сын таго самага палешука Сцяпана Рылі, які вёз Лабановіча ў воласць. Гэта яго, тады яшчэ 14-гадовага хлапчука, разам з двума іншымі вучнямі, рыхтаваў да экзаменаў Канстанцін Міхайлавіч.

— Не падвялі мы свайго настаўніка, — усміхаецца дзед Хведар, — лепш за ўсіх экзамены здалі.

Я слухаю дзедаў расказ і заўважаю, як пад акулерамі яшчэ больш цяплеюць і без таго цёплыя вочы старога... Яму ўжо сем з палавінай дзесяткаў. Многа звездаў ён на сваім вяку, многа перажыў. Але нішто не змагло заглушыць у яго сэрцы тых добрых зерняў, якія пасяў калісьці Якуб Колас. І сёння, на прыклад, памятае дзед Хведар словы Тараса Бульбы аб таварыстве.

Не забыў гэтых слоў і другі вучань Коласа Міхал Занька. Памятаюць іх і дзесяткі іншых люсінцаў. І хто знае, можа іменна гэтая палкава прамова казацкага атамана, прынесена сюды, у Люсіна, Якубам Коласам, дапамагла люсінкам у 19-ым годзе калектывуна, усёй вёскай выступіць супраць белапалыкаў. А калі апошнія ўчынілі пасля расправы над «бунтаўшчыкамі» — дапамагала свята ахоўваць тай-

ну — не выдаваць сваіх таварышаў на зброі...

У цэнтры вёскі, на тым самым месцы, дзе калісьці была школа, стаіць зараз калгасны клуб. Стары школьны будынак гэтай вайной разбурылі немцы. Панішчылі яны і дрэвы, што былі пасаджаны вучнямі Коласа. Застаўся толькі адзін ясен.

У той вечар ясен стаяў ціхі, задумны. Я глядзеў на яго і таксама думаў. Не перашкаджаў мне ні гутарка прахожых, ні

Па коласаўскіх мясцінах

музыка. Я жыў вобразамі мінулага...

У сваім пакойчыку схліўся над кнігамі Лабановіч. А вунь адтуль, з двара пана падлоўчага, дзе цяпер стаіць чыйсьці новы, з жоўтымі сценамі дом, нібы жывая, ідзе Ядвіся. Яна лёгка пераскоквае праз плот, падкрадаецца да акна Лабановіча, кідае яму на стол маленькі пучок першых палывых кветак і знікае ў сінечы звонкага вясенняга вечара. А над вёскай высока і ціха плыве песня.

Я стаю, як зачараваны. І толькі тады, калі песня абарвалася, спахапіўся, здагадаўся, што спяваюць мае аднагодкі, моладзь, якая вяртаецца з рэзэтычых калгаснага хору. Мой таварыш, настаўнік мясцовай школы-васьмігодкі, запрашаў і мяне прыйсці паслухаць, як спяваюць люсінскія дзяўчаты.

З песняю дзяўчаты ўваліліся ў бібліятэку. У ёй адразу ж стала шумна, весела і цесна. Выбіраючы кнігі, гаманілі, спрачаліся. І тут я ўбачыў, як павяжаюць і любяць у Люсіне Якуба Коласа.

— Ты што, Мар'я, не чытала пра Лабановіча? — здзівілася стройная, у зялёнай кашаміравай хустцы дзяўчына, звяртаючыся да сяброўкі. — Ці ты мо' з неба звалілася? То ж пра Люсіна піша Колас. Прачытай, чуюць? Вазьмі прачытай!

На Мар'ю ўсе паглядзелі, як на дзівачку. І без таго чырваначыкавай, ёй прышлося пачырванець яшчэ больш...

Пакідаў я Люсіна раніцою. На вуліцы мне сустракаліся вучні, якія беглі ў школу. З двароў выходзілі калгаснікі, адпраўляючыся на работу. Адна за другой прайшлі дзве грузавыя машыны. Гаспадыні канчалі паліць у печы. Пахла смольным дымам і печаным салам. А з рэпрадуктара, прымацаванага на тэлефонным слупе насупраць клуба, лілася музыка.

Новыя песні, новае жыццё прыйшлі на Палессе. Я ішоў да паўстанка і ўжо не шкадаваў, што разбурыў карціну, якая складалася ў дзіцячым сэрцы, калі чытаў Коласа. Мне было шкада пакідаць гэтую гасцінную вёску.

Бывай, Люсіна, песеннае сяло!

Бывайце, сцэжкі, якімі хадзіў вялікі сын беларускага народа. Вясной я зноўку прылячу да вас. І вы завядзеце мяне да Целяшовага дуба. Яшуквай гары, Пакамераўскага возера — да любімых мясцін народнага песняра.

М. РУДКОЎСКІ.

Гэтага не было на карце Беларусі

СВЕТЛАГОРСК

У маляўнічым месцы, на правым беразе мнагаводнай Бярэзіны, вырас юны горад — Светлагорск. На картах ён яшчэ не абазначаны. І гэта не дзіўна, у наш час так хутка будуюцца новыя гарады, што картографы не паспяваюць наносіць іх на карты.

Усяго толькі восем год таму назад на месцы сучаснага горада была пясчаная пустыка, парослая дробным сасняком. Называлася гэтая мясціна Аксцюцкай пустыкай. Сярод старажылаў бліжэйшай вёскі Шацілкі жыве легенда аб тым, што ў даўні час мясцовы селянін Гаўрыла Аксцюцкі ў галодны год замест звычайнага аброку з жыхароў сваёй вёскі — зерня, мяса, мёду — прывёз у Бабруйскае староства, куды ўваходзіла іх вёска, добра закаркаваныя бочкі, напоўненыя дымам. За гэтую дзёркасць служкі княжацкага двара жорстка накаралі смельчак.

Зараз на Аксцюцкай пустыцы пабудавана буйнейшая ў рэспубліцы цеплавая электрастанцыя, а побач з ёй вырас і горад энергетыкай — Светлагорск. Высакавольтавыя лініі электраперадачы панеслі электраэнергію ў Гомель, Віцебск, Магілёў, Бабруйск, Мінск і іншыя прамысловыя цэнтры. Але не толькі гарады — тысячы вёсак і сёл атрымалі танную электрычную энергію, якая замяніла

фізічную працу калгаснікаў, рабочых саўгасаў.

У калгасах раёна і саўгасах «Парычы», «Шацілкі» і «Асташковічы» большасць працаёмкіх працэсаў, на аснове электрыфікацыі, механізацыі. Шырока ўводзіцца электрадаенне і механічнае забеспячэнне грамадскай жывёлы вадой.

У Светлагорску пабудаваны завод жалезабетонных вырабаў і канструкцый, які выпускае дэталі для ўзводзімых электрастанцый. Вядзецца будаўніцтва буйнейшага ў Еўропе хімічнага завода. Будуецца рад іншых прамысловых прадпрыемстваў.

Хутка расце насельніцтва горада. З ростам насельніцтва будуць расці і культурна-бытавыя ўстановы. На працягу дваццаці год тут штогод будзе ўводзіцца ў эксплуатацыю адна школа або школа-інтэрнат; яслі і дзіцячы сад; клуб або кінатэатр.

Зараз працуюць вячэрні энергетычны тэхнікум, а праз год адкрыюцца будаўнічы і хіміка-тэхналагічны тэхнікумы.

Яркім увасабленнем у жыццё рашэнняў XXII з'езда КПСС з'яўляецца нараджэнне новага прамысловага цэнтры на Гомельшчыне — Светлагорска.

В. ШАЦКІ.

ВЫСОКАУРАДЖАЙНЫЯ ГІБРЫДЫ АГАРОДНІНЫ

Навуковыя супрацоўнікі Беларускага інстытута плававодства, агародніцтва і бульбы працуюць над стварэннем высокаўраджайных гібридаў агародных культур. Вялікую цікавасць маюць два ўзоры таматаў, атрыманых ад скрывавання гатунку «Талаліхі-186» з гатункамі «бізон» і «волжскі скараспель». Яны далі 535—548 цэнтнераў пладоў з гектара. Вельмі скараспелай аказалася камбінацыя, выведзеная пры скрываванні гатункаў «Дакучаеў» і «Матросаў».

Перспектыўныя новыя гібриды агуркоў. Яны паспяваюць на 5—7 дзён раней, даюць ураджай прыкладна на трэць большы. Выдзелены і размнажаюцца гібридныя формы белакачаннай капустаў. Яны намнога пераўзыходзяць звычайныя гатункі па выхату прадукцыі, вызначаюцца больш высокім утрыманнем вітаміну С.

Вучоныя таксама адабралі і выпрабавуюць гібридныя ўзоры морквы, сталовых буракоў, цыбулі, агароднага гароху.

Лепшы сьвінар калгаса імя Дзяржынскага Маладзечанскага раёна Рыгор Максімавіч Бурачонок.

ФОТАЛЕТАПІС СЯМІГОДКІ

Чыстае бязвоблачнае неба. Хлопчык задумлена глядзіць у яго сіню. Пра што ён марыць? Пра палёты ў космас? Пра вялікія нязведаныя шляхі? Ці іншыя крылатымі марамі поўніцца яго галава? Хто ведае. Адно можна сцвярджаць напэўна: мары яго вялікія, светлыя, узнёслыя. І яны здзейсняцца!

Да самых нябёс узнялі свае магутныя рукі вежавыя краны. Крыху воддалі калгасніцы сцелюць лён. Добра ўраджіў ён. І на тварах працаўніц — вялікае задавальненне, шчыры адбітак плённай працы.

А вось ля доменнай печы стаіць сталівар. Снапамі вогненых іскрыў страляе расплаўлены метал. Але сталівар не адхінецца. Усё тут яму пад уладам. Ён — гаспадар.

Такое ўражанне пакідаюць фотаздымкі В. Дробышава — «Неба кліча», Л. Пашковіча — «На Бярозаўскай ДРЭС», Т. Ананыйнай — «У льнаводчым зьяне», А. Сасноўскага — «Зварка».

«Сямігодка ў дзеянні» — так называецца трэцяя рэспубліканская фотавыстаўка, што адкрылася ў Мінску. На ёй прадстаўлены фотаздымкі 69 беларускіх майстроў фотасправы і фотааматараў. На выстаўку прыняты здымкі тэхніка Магілёўскага завода пад'ёма-транспартнага абсталявання А. Сідлярова, рабочы з Гомеля Я. Камарова і Я. Жука. Адметнай рысай іх работ з'яўляецца ўменне прыкмячаць прыгожае ў прыродзе, у жыцці. Эстэтычную асалоду ў наведвальнікаў выклікаюць іх фотаздымкі «Ноч», «На паліне», «Над Нёманам» і іншыя. Прыкоўвае ўвагу серыя здымкаў Ул. Кітаса з XXII з'езда КПСС.

Яшчэ будучы студэнтам Інстытута фізічнай культуры, прымаў удзел ва Усесаюзнай выстаўцы В. Бараноўскі. Яго работы адзначаны бронзавым медалем. На цяперашняй рэспубліканскай выстаўцы таксама прыцягвае ўвагу наведвальнікаў яго фотаздымак «Над ракой Арэсай». Радуюць многія іншыя работы.

ПА СУСЕДСТВУ МЫ ЖЫВЁМ

Дом № 43 па Ленінскім праспекце — «ветэран» нашай сталіцы. Пасяліліся ў ім будаўнікі і інструментальшчыкі, прафесары і пісьменнікі, пенсіянеры і служачыя гарадскіх устаноў. Сцены кватэр былі напоўнены музыкой, песняй, людскім гоманам. Здавалася, усмешка на вуснах людзей ніколі не згасне: толькі людское шчасце, як эстафета, будзе перадавацца з пакалення ў пакаленне.

І раптам — вайна. Затуманіліся дымам вуліцы, у руіны ператварыліся цэлыя кварталы Мінска. Тыя, каму давялося быць тут у першыя гады вызвалення, памятаюць гэты дом. Хоць ён і ўзвышаўся над палішчамі і руінамі былой Савецкай вуліцы, аднак і яго не мінуў пажар.

Даўным-даўно гэты дом ужо адноўлен, як і раней, расчынілі дзверы 108 кватэр. Давайце пазнаёмімся з некаторымі яго жыхарамі.

Да позняй ночы гарыць агенчык у акне чацвёртага паверха ў восьмым пад'ездзе. За рабочым сталом сядзіць чалавек. Ён думае, піша, чытае. Працуюе доктар філалагічных навук, дырэктар Інстытута літаратуры Акадэміі навук Беларускай ССР Васіль Васільевіч Барысенка. Шмат навуковых прац напісаў Васіль Васільевіч. Па яго падручніках вучылася ўжо не адно пакаленне студэнтаў вуні вучняў сярэдніх школ.

Паверхам ніжэй жыве таксама доктар навук Марыя Андрэеўна Жыдовіч — аўтар шматлікіх прац па беларускай мове, выкладчык БДУ. Суседзі вучонага — сям'я паэта Міколы Хведаровіча і будаўніка нашай сталіцы Трыфана Акімавіча Громава.

Міжволі задумаецца: як хараша пабудавана наша жыццё! Прафесар, паэт, рабочы — суседзі. Але ўсе яны называюцца працоўнымі.

Заходзім у кватэру Трыфана Акімавіча Громава. Субота — перадвыхадны дзень. Сям'я ў зборы. Гаспадар ля люстэрка брыецца, дачка Ніна перацірае падлогу, а гаспадыня толькі што вярнулася з магазіна і выкладвае пакупкі. Разгаварыліся. Успомнілі пражытыя гады, параўналі мінулае з сённяшнім днём.

Жыццёвы шлях сям'і Громавых — шлях працы. Да калектывізацыі малазямелле з вёскі гнала людзей у горад. Разам з аднаўскаўцамі трыццаць чатыры гады таму назад, паклаўшы ў торбу кельму і малаток, пакінуў бацькоўскую зямлю і Трыфан Акімавіч. Пешшу, а дзёндзе без білета на поездзе дабіраўся ён да Масквы. Спачатку працаваў падсобным з «казою» на плячах, потым вучнем муляра. А праз чатыры гады маскоўскія майстры гаварылі пра яго: «Кемлівы хлопец, спрыт у руках мае. Будзе лад. Кладзе вугал — ніякага браку».

возмецца за арку — як лялька выходзіць».

Восем гадоў працаваў у Маскве. Але сэрца клікала юнака ў родную Беларусь.

У салдацкім шынялі прайшоў Трыфан Акімавіч вайну. У першых радах будаўнікоў сталіцы крочыць яго брыгада ў мірныя дні.

Дом, у якім жыве Т. А. Громаў, таксама адноўлен не без яго ўдзелу. Ды хіба можна пералічыць усё тое, што ўжо зроблена рукамі гэтага выдатнага майстра: чацвёртая, дзевятнацятая, дваццаць трэцяя школы. І вось ужо шэсць год яго брыгада працуе ў мікрараёне па Волгаградскай вуліцы.

Дружная сям'я Громавых. Дзеці ўжо выраслі, кожны знайшоў сваю дарогу ў жыцці. Валодзя пайшоў па бацькавай лініі: стаў экскаватарчыкам на будоўлі. Марыя працуе машыністкай, Ніна — у банку, вучыцца ў сярэдняй школе рабочай моладзі. У Громавых тры ўнукі. І

яшчэ радасць у сям'і была. Сын кватэру атрымаў, Марыя замуж выйшла за добрага чалавека. І яшчэ — Громаў за чатыры гады амаль выканаў заданне сямігодкі.

Калі вячэрні змрок ахутвае вуліцы горада, запальваюцца ліхтары, пучкі святла рвуцца на прастору з акон дома. За сталамі працуюць людзі. У творчых пошуках жывуць і жыхары дома № 43, што па праспекце. Доктар навук Барысенка заканчвае новую працу, М. А. Жыдовіч толькі што вярнулася з універсітэта, і ёй даверліва працягнуў унучак свае ручкі. Піша новыя вершы Мікола Хведаровіч. Думае і шукае новыя шляхі да паскарэння будаўніцтва і просты муляр Громаў. Так ужо ў савецкіх людзей павялося: жыць — значыць шукаць, тварыць, знаходзіць.

Т. КАРОЛЬ, студэнтка аддзялення журналістыкі БДУ імя Ул. І. Леніна.

КАЛДЫЧОЎСКАЯ ТРАГЕДЫЯ

III ЭСЦЬ дзеі у Баранавічах ішоў судовы працэс над чатырма забойцамі, карнікамі Калдычоўскага лагера смерці — Калько, Сянкевічам, Кухтай і Каралевічам. Шэсць дзеі людзі слухалі жудасную праўду аб іх злачынствах у гады Вялікай Айчыннай вайны.

Забойцам — расстрэл! Вось адзіны прысуд, які можна было вынесці гэтым чатыром галаварэзам за іх крывавае справы. Яны самі напісалі яго сваёй уласнай рукою яшчэ тады, калі разам з гітлераўцамі лютавалі на беларускай зямлі.

22 тысячы расстрэляных, закатаваных, задушаных і знявечаных людзей толькі ў адным Калдычове! Кроў стыне пры думцы, колькі яшчэ мірных грамадзян маглі б знішчыць гэтыя звяры, калі б не нашы доблесныя ўзброеныя сілы, якія выгналі ўсю фашысцкую нечысць з савецкай зямлі.

Але хто ж кіраваў дзейнасцю банды галаварэзаў тыпу Калько і яго падручных? Факты, ускрытыя на судовым працэсе ў Баранавічах, яшчэ раз заклікалі ганьбай гітлераўскіх наймітаў — беларускіх буржуазных нацыяналістаў. Гэта яны — аэроўскія, кушалі, рагулі, якія і ўсякі іншы зброд натхнялі калдычоўскіх катаў на нечываныя дагэтуль зверствы.

Ваенны трыбунал, які судзіў чатырох забойцаў, павінен быў судзіць і гэтых. Але яны схаваліся, ухіліліся ад адплат.

Мы раскажам табе, чытач, куды прывялі крывавае сляды тых, імя каму — здраднікі, каты, забойцы, чыё месца — на лаве падсудных.

6. Гэтыя забойцы пакуль што на волі*

Радаслаў АСТРОЎСКІ, Франц КУШАЛЬ, Барыс РАГУЛЯ, Эмануіл ЯСЮК, Сяргей ГУТЫРЧЫК, Віктар ЖДАН...

Калі ты, зямляк, закінуты на далёкую чужыну — у Злучаныя Штаты Амерыкі або Канада, у Заходнюю Германію або Англію, у Францыю або ў якую-небудзь іншую краіну, пачуеш такія імёны, ведай, што гэта ворагі нашага народа. Калі да цябе падыйдзе хто-небудзь з гэтых шапці або з іх нацыяналістычнай банды — гані іх праці!

Яшчэ раз напамнім аб некаторых этапах крывавай дзейнасці беларускіх буржуазных нацыяналістаў (у перакладзе на мову гэтых мязотнікаў — «вызвольніцкай» дзейнасці). Усё, што рабілася ў Беларусі ў жахлівыя ваенныя гады, рабілася па ўказанню гітлераўскіх акупантаў пры непасрэдным удзеле нацыяналістаў.

1941-ы. Грандыёзная гітлераўская машына смерці папаўзла па Савецкай краіне, пераломваючы чалавечыя косці. Дзучы да нас, несучы смерць і разбурэнне ў наша мірнае жыццё, фашысты падабралі з сабой і некаторых нацыяналістаў. Гітлераўскія каты добра ведалі, што гэта падонкі, атрэб'е, але яны мелі патрэбу ў такой нечысці і апошнія, прыбыўшы на нашу зямлю, сталі паслухмяна вільчэ хвастамі перад сваімі гаспадарамі. Нацыяналісты пачалі скалачваць па ўказы фашыстаў вакол сябе ўсякае ахвосце з ліку крымінальнікаў, кулацкіх сям'яў і іншай дрэні.

1942-і, 1943-і. Закрываюцца школы, інстытуты, тэхнікумы, бальніцы. Замест іх — Трасцянец, Калдычоў, дзесяткі іншых фабрык смерці. Турмы, шыбеніцы... Галодныя, абарваныя беларусы на часова захопленай фашыстамі тэрыторыі. Абяздоленыя сіроты. І бясконцыя эшалоны з нарабаным дабром, людзьмі-катаржанікамі пацягнутыя на Захад, у фашысцкую Германію...

У снежні 1943 года па ўказанню гітлераўскага камандавання на тэрыторыі Беларусі ствараецца «ўрад» — так званая «Беларуская цэнтральная рада» на чале з «прэзідэнтам» Радаславам Астроўскім.

1944-ы. Палаючая зямля. Гарыць усё, што не паспелі яшчэ спаліць і знішчыць каты. Зямля ўсёяна трупамі і брацкімі магіламі... Руіны і папалішчы...

У чэрвені 1944 года нацыяналісты скікалі ў Мінску так званы «другі ўсебеларускі кангрэс». На ім гэтыя заўзятыя ворагі беларускага народа прынялі загадзя падрыхтаванае нямецкім камандаваннем рашэнне аб выхадзе Беларусі са складу

Г. ПАРМЧЫК

пер ужо з амерыканскай і англійскай разведкай, але сутнасць дзейнасці адна: падрыхтоўка кадраў шпіёнаў і дыверсантаў для падрыўной і разведвальнай работы ў Савецкай краіне.

1952-і, 1953-і. На тэрыторыі Беларусі злоўлены чорныя крумкачы-нацыяналісты Флістовіч, Острыкаў, Касцюк і іншыя, вышквалены і пасланыя рагулямі і кушаламі са шпіёнскімі і дыверсійнымі заданнямі.

Нацыяналісты вядуць раз'юшаную антысавецкую прапаганду, усякімі сродкамі і метадамі зацямяняюць сьвядомасць эмігрантаў. Імкнуцца аблытаць яе

НЕ АСЛА... У СПРАВЕ І АБ ЗАБАВЫ ПР

Старшыня Савета Міністраў СССР М. С. Хрушчоў накіраваў пасланне-адказ прэм'ер-міністра Японіі Х. Ікэда, у якім растлумачыў пазіцыю Савецкага ўрада па пытанню аб спыненні выпрабаванняў ядзернай зброі.

У некаторых краінах, іша М. С. Хрушчоў, мае месца неразумнае пазіцыі СССР, а сёй-той і наўмысна стараецца сказаць яе і наперак відавочным фактам паказаць Савецкі Саюз ледзь не зачышчыкам гонкі ядзерных узбраенняў. Я ўпаўнены, аднак, што народ краіны, які перажыў жах недарэчных атамных бамбардзіровак яе гарадоў амерыканскай авіяцыяй, добра разбіраецца ў тым, хто вінаваты ва ўзнікненні і ўзмацненні пагрозы тэрма-ядзернай вайны.

Злучаныя Штаты Амерыкі — вось хто навязваў свету спаборніцтва ў галіне ядзернага ўзбройвання. І калі бесстаронна глянуць у твар фактам, то стане відавочным, што іменна ЗША і іх союзнікі па НАТО ставяць перашкоды на шляху да дасягнення пагаднення аб спыненні выпрабаванняў ядзернай зброі.

М. С. Хрушчоў напамінае, што Савецкі ўрад пастаянна і назменна выступае не толькі за спыненне выпрабаванняў, але і за поўную забарону ядзернай зброі, за знішчэнне ўсіх яе запасаў. У гэтым пытанні жаданне амерыканскага народа, як і ўсіх

лечу і бяспраўе. Але павярнуць кола гісторыі назад немагчыма!

А зараз некалькі слоў аб кожным каце з шалёнай зграі беларускіх буржуазных нацыяналістаў.

«Случчанина» Радаслава АСТРОЎСКАГА ў эміграцыі ведаюць як «краўніка «ўрада» — так званай «Беларускай цэнтральнай рады» (БЦР). А ці ўсе нашы землякі ведаюць, што гэты «ўрад» ствараўся гітлераўцамі ў 1943 годзе на крыві і касьцях беларускага народа?

«Прэзідэнт» БЦР Астроўскі, прызначаны фашыстамі, праводзіў актыўную антынародную дзейнасць. У брудных нацыяналістычных лістках, якія выходзілі на часова акупіраванай тэрыторыі Беларусі, у сваіх вар'яцкіх выступленнях па радыё «прэзідэнт» заклікаў беларускі народ да актыўнай барацьбы супраць СССР, агітаваў за стварэнне пры дапамозе нямецкіх акупантаў «самастойнай» і «незалежнай» Беларускай дзяржавы пад эгідай гітлераўскай Германіі.

Для барацьбы з партызанамі і савецкімі людзьмі, якія не хацелі служыць акупантам, па ўказанню гітлераўскага камандавання, пад кіраўніцтвам Астроўскага ў Беларусі было створана з дэкалораваных і несвядомых элементаў антынароднае фарміраванне «Беларуская крэвава абарона», якая насаджала на беларускай зямлі разбойніцкі фашысцкі «новы парадак».

На судовым працэсе ў Баранавічах па справе чатырох карнікаў Калдычоўскага лагера смерці Астроўскага з галавой выкрывае адзін з падсудных — зэрхавод лагерьных забойцаў Калько. Ён гаворыць:

— Так, у той час многае рабілася па ўказанню Астроўскага. Астроўскі вучыў нас катаваць, не даваць літасці ні жанчынам, ні дзецям, ні старым. Астроўскі вучыў нас паліць гарады і вёскі, адпраўляць людзей на шыбеніцы і смерць.

Так, душагуб Калько — адзін з падручных Астроўскага — добра ведае дзейнасць свайго патхніцеля, заправілы беларускіх нацыяналістаў.

У той цяжкі для Радзімы час палены воўк, заўзяты вораг свайго народа адчуваў сябе ўладаром Беларусі і не думаў аб іменічужай адплате. Але гэта справядлівая адплата наблікалася разам з заканчэннем Вялікай Айчыннай вайны. І тады «ўрад» Астроўскага разам з «прэзідэнтам» і пацярпеўшымі крах фашысцкімі «заваўнікам» бяжыць зноў туды, адкуль каты выпаўзлі ў 1941 годзе.

Некалькі год біты «прэзідэнт» сядзіць, як папук пад мятлой. Ён адрасціў сабе бараду і змяніў прозвішча, стаў Корбутам, баючыся, каб саюзнікі не выдалі яго, як ваеннага злачынцу. Потым, у 1947 годзе, у Заходняй Германіі прагучала «палымная» прамова Астроўскага, у якой ён услаўляе БЦР, гаворыць аб яе вялікіх «заслугах» і задачах і заклікае эміграцыю згуртавацца вакол яго «ўрада». На гэты раз «прэзідэнта» натхняюць новыя гаспадары — англійскія імперыялісты.

І зноў закіпела антынародная дзейнасць раз'юшанага ворага беларускага народа. Ён прымае актыўны ўдзел у стварэнні нацыяналістычных арганізацый, выступае на іх брудных зборышчах, дзе заклікае актывізаваць барацьбу супраць Савецкага Саюза, нястомна і настойліва змагаецца супраць разрадкі міжнароднай напружанасці і па-ранейшаму пастаўляе з ліку беларускіх нацыяналістаў кадры для шпіёнскай і падрыўной работы ў СССР...

Астроўскаму зараз 73 гады, але ён усё яшчэ пецціць планы вяртання на тэрыторыю Беларусі з мэтай... «вызвалення» яе.

Правай рукою Астроўскага, яго першым намеснікам па крывавае справе ў час гітлераўскай акупацыі быў Франц КУ-

ШАЛЬ, ураджэнец вёскі Пяршай Валожынскага раёна Мінскай вобласці, якую, дарэчы, гэты вырадак ператварыў, як і сотні іншых, у попель.

У пачатку Айчыннай вайны Кушал паступіў на службу да фашыстаў і верна служыў ім. Маёр СД Кушал стварае і ўзначальвае БКА, разам з нямецкімі генераламі кіруе блокадай партызан, прымае актыўны ўдзел у рабоце «другога ўсебеларускага кангрэсу» ў Мінску. Па ўказанню гітлераўскага камандавання ён стварае ў Мінску афіцэрскую школу і таксама ўзначальвае яе. Гэта ён школу яе гадуноў, рабіў з іх забойцаў і катаў, накітаваў падсуднага Калько, які таксама быў вымуштраваны і падрыхтаваны Кушалею у яго школе. Ніхто іншы як Кушал сабраў і абучыў банду крывавае эсэсаўскіх катаў і паслаў яе ў Калдычоўскі лагер смерці, дзе за два гады гэтая банда знішчыла 22 тысячы савецкіх грамадзян. А асоба вызначыўшыся, у тым ліку і Калько, ён, Кушал, уручаў узнагароды — муравыя стужкі.

Абвінавачваемы Калько скажаў на судовым працэсе: — Кушал накіраваў у Калдычоўскі лагер смерці 7-ую роту 13-га карнага батальёна «СС» пры «СД». Кушал накіраваў у гэты лагер і мяне, скажаўшы: «Калдычоўца ці смерць».

У 1944 годзе кату стала горача пад ударамі наступаючай Савецкай Арміі. Ён збег на Захад, але не спыніў сваёй здрадніцкай антысавецкай дзейнасці. Тут ён фарміруе з удзешага разам з ім зброду воінскія часці для барацьбы супраць Савецкай Арміі, камандуе брыгадай СС «Беларусь».

Калі закончылася Вялікая Айчынная вайна, Кушал аказаўся ў амерыканскай зоне акупацыі Германіі. Ён мяняе БЦР на БНР, Астроўскага на Абрамчыка і новы «прэзідэнт» прызначае Кушала ваенным міністрам «ўрада» БНР. Новы «прэзідэнт» — Абрамчык, новы «ўрад» — БНР, новыя гаспадары — амерыканскія імперыялісты, але сутнасць усё тая ж — здрадніцкая, антысавецкая дзейнасць, падрыхтоўка шпіёнаў з ліку беларускіх нацыяналістаў з мэтай засылкі іх на тэрыторыю СССР са шпіёнскімі заданнямі.

Барыс РАГУЛЯ. «Слаўтасць» ён набыў даўно. У час нападу Германіі на Польшчу ён служыў у польскай арміі. Трапіўшы ў палон да гітлераўцаў, прадаўся фашыстам і стаў паслухмяным выканаўцам іх волі. Калі нямецкія захопнікі прыйшлі ў 1941 годзе на Беларусь, Рагуля быў нямецкім перакладчыкам, потым пайшоў далей — стаў вербаватч юнакоў і дзвучат пад пагарай смерці ў «Саюз беларускай моладзі».

Фашысцкі найміт стаў хутка ўзнамаца па службовых прыступках. Рагуля адразу займае некалькі пасаў. Ён — намеснік «прэзідэнта» БЦР і старшыня «Беларускай народнай партыі» па Наваградскай акрузе, ён камандуе батальёнам БКА, працуе ў мінскай афіцэрскай школе. Галоўная справа яго рук — пастаўляць кадры забойцаў і катаў.

У канцы вайны здраднік уцёк з беларускай зямлі ў фашысцкую Германію. Там яго прызначаюць намеснікам начальніка Дальвіцкай дыверсійна-разведвальнай школы, дзе да апошняга дня фашысцкага райха ён рыхтаваў шпіёнаў, забойцаў і дыверсантаў для засылкі іх на тэрыторыю Савецкага Саюза. Адзін з чатырох забойцаў, абвінавачваемых на баранавіцкім судовым працэсе, — Сянкевіч, дарэчы, таксама прайшоў курс шпіёнскай падрыхтоўкі пад кіраўніцтвам Б. Рагулі. Пасля заканчэння Айчыннай вайны вопытнага заўзятага вярбоўшчыка, мадэрага ворага СССР Ра-

Сяргей Гутырчык.

хлуснёй, падманам, уцягнуць у сваё ліпкае павуцінне. Яны выступаюць лютымі праціўнікамі разрадкі міжнароднай напружанасці, заклікаючы ўрады заходніх краін да развязвання новай вайны супраць Савецкага Саюза, спадзеючыся такім чынам ажыццявіць свае бягзгледзьдзя «вызвольніцкія» планы. Дарэчы, беларускія нацыяналісты на працягу ўсяго свайго існавання выношвалі планы «вызвалення» Беларусі. Ад каго? Ад нас і ад нашай народнай улады. Іх мэта — зноў уцягнуць беларускі народ, які пазнаў ішчасце і свабоду, у га-

* Заканчэнне. Пачатак у №№ 22, 24, 25, 26.

КАЛДЫЧОЎСКАЯ ТРАГЕДЫЯ

(Пачатак на 3-й стар.)

гулю падабрала амерыканская разведка. Па яе заданню ён працягвае вербаваць людзей, накіроўвае іх на вучобу, дзе яны ўдасканалі вывучаюць спосабы і метады падрыўной дзейнасці, а потым закідаюцца ў СССР. Гэта ён завербаваў і ўдзельнічаў у засылцы на тэрыторыю Беларусі Філістоўска, Острыкава, Касцюка і іншых шпіёнаў.

Рагуля разгортвае актыўную дзейнасць у БНР, выступае ў бруднай нацыяналістычнай газеце «Бацькаўшчына», дзе вядзе раз'юшаную антысавецкую прапаганду.

Закончыўшы медыцынскі факультэт Лювенсакага каталіцкага ўніверсітэта, Рагуля прыкмысвае сваю брудную антынародную дзейнасць дыпломам урача. У сучасны момант Рагуля ўладкаваўся ў канадскім горадзе Лондане. Ён актыўны ўдзельнік мясцовага філіяла «Аб'яднання беларусаў у Канадзе».

Эмануіл ЯСЮК. Ён, як і тыя вырадкі, аб якіх размова ішла вышэй, нарадзіўся і гадаваўся ў Беларусі і, як і тыя, прадаў свой край чужаземцам. Гэта ён зрабіў па ўласнаму жаданню і жаданню сваіх гаспадароў-гітлераўцаў. Працаваў бургамістрам Клецкай раённай управы, потым — Стаўбцоўскай райуправы. Прымаў удзел у стварэнні нацыяналістычных арганізацый БНС і СБМ, вербаваў пад страхам смерці людзей у 13-ты карны батальён, выступаў на мітынгах, дзе заклікаў эмаганца супраць Савецкай Арміі і партызан, кіраваў масавымі расстрэламі мірных савецкіх грамадзян.

Падсудны Калько, які асабіста ведаў Ясюка, так казаў на судовым працэсе аб гэтым драпежніку:

— Няхай жыхары Клецкага раёна дзякуюць Ясюку за забітых і закатаваных родных. Гэта ён адпраўляў іх бацькоў, братоў, сяждёр і дзяцей у Калдычоўскі лагер смерці, на шыбеніцы, на смерць...

На сумленні гэтага ката сотні чалавечых жыццяў. Забойца, хаваючыся ад народнай помсты, збег за мяжу, у Злучаныя Штаты Амерыкі, але здрадніцкая дзейнасць яго не спынілася.

На Захадзе знайшлі сабе прытулак не толькі арганізатары масавага знішчэння ў гады Вялікай Айчыннай вайны мірных беларускіх грамадзян, у тым ліку і ў калдычоўскім пекле, але і непасрэдняе ўдзельнікі злачынстваў — **Сяргей ГУТЫРЧЫК** і **Віктар ЖДАН**. У іх аднолькавыя чорныя, здрадніцкія душы, аднолькавыя здрадніцкія дарогі: служба ў паліцыі, потым — у лагеры смерці.

Сяргей Гутырчык прадаўся фашыстам даўно. Летам 1941 года ён добраахвотна пайшоў у нямецкую паліцыю на станцыю Лясная, што непадалёку ад Баранавіч, і стаў старанна выконваць усе ўказанні фашысцкіх галаварэзаў. У Баранавічах, Стаўбцах, Гарадзішчы і ў многіх іншых беларускіх гарадах ён быў вядомы, як адзін з самых лютых, азвярэлых паліцаў. Гутырчык выязджаў з карнымі экспедыцыямі на партызан, рабаваў і забіваў мірных грамадзян, дзяцей, паліў гарады і вёскі. Калі быў створаны Калдычоўскі лагер смерці, яго заўзятага садыста і забойцу накіроўваюць туды ў якасці ахоўніка.

Барыс Дрозд, які разам з Гутырчыкам служыў у лагеры смерці, так расказаў на Баранавіцкім судовым працэсе аб «дзейнасці» Гутырчыка ў канцлагеры:

— Гутырчык рабіў тое самае што і забойцы Калько, Сянкевіч, Кухта і Каралевіч: канваіраваў вязняў на расстрэл, сабіваў жанчын, дзяцей і старых, катаваў знявольеных, дастаўляў у лагер смерці новыя ахвяры...

Зараз Гутырчык не прасі жыхар Нью-Йорка, а «важная» персана — старшыня эмігранцкага аддзела «БАЗА» ў амерыканскіх гарадах Саут-Рывер і Нью-Брунсуік.

Лешым сябрам Гутырчык па забойствах быў Віктар Ждан.

Гэтага нягодніка добра памятае жыхар гарадскога пасёлка Гарадзея Нясвіжскага раёна Мінскай вобласці Міхал Федаравіч Хмяльніцкі, які прыхаў на судовы працэс у горадзе Аксюціч у гонар тых, каб расказаць у газеце тое, што ён ведаў аб гэтым драпежніку.

Добры дзень, дарогі тата! Прайшло многа часу з тых пор, як мы рассталіся. Жывём мы на старым месцы ў вёсцы Дубянец Столінскага раёна Брэсцкай вобласці. Калі ты адыходзіў у армію, мне было 13 год. А зараз я ўжо жанаты, маю дачку Люду 5 год. Тамару 3 год і гадавалага сына Фёдара. Разам са мной жыве маці. Дзеці мае часта разглядаюць твае фотакартчкі і гавораць, што хочуць убачыць дзеда.

Мы пабудавалі сабе новы дом з 5 пакояў.

Я працую ў калгасе, маю невялікую гаспадарку: карову, свіней, авечак, ёсць хатняя птушка. Абзавёўся добрай абстаноўкай, набыў радыёпрыёмнік, два веласпеды. Карацей кажучы, жывём добра. Аднаго хочам — знайсці цябе.

Твой сын Аркадзій.

заць суду жахлівую праўду аб крываваых справах чатырох забойцаў, трапіўшы на лаву падсудных, але і аб справах тых, хто пакуў што яшчэ на свабодзе. Міхал Федаравіч сядзеў у канцлагеры. Ён памятае катаў Калько, Сянкевіча, Кухту і Каралевіча. Добра памятае ён і Ждана, які таксама вешаў, страляў, катаваў, закапваў людзей жывымі.

Памятае забойцу Ждана і яшчэ адзін былы вязень Калдычоўскага лагера смерці Вікенцій Кандратавіч Пиваварчык, жыхар вёскі Болічы Гарадзішчанскага раёна Брэсцкай вобласці. Ён расказаў на судовым працэсе аб тым, як бандыты Сянкевіч і Ждан уварваліся ў яго хату, па-зверску збілі яго дэма і печаным салам. А з рэпрадуктара, прымацаванага на тэлефонным слупе насупраць клуба, лілася музыка.

Новыя песні, новае жыццё прыйшла на Палессе. Я ішоў да паўстанка і ўжо не шкадаваў, што разбурыў карціну, якая склалася ў дзіцячым сэрцы, калі чытаў Коласа. Мне было шкада накідаць гэтую гасцінную вёску.

Бывай, Люсіна, песеннае сяло!

Бывайце, сцежкі, якімі хадзіў вялікі сын беларускага народа. Вялікі я зноўку прылячу да вас. І вы завядзеце мяне да Целішовага дуба. Яшуківай гары. Пакамераўскага возера — да любімых мясцін народнага песняра.

М. РУДКОЎСКІ.

Гэтага не было на аляндар

ЗЕТЛАГОРЫ філософ юцыянер

У калгасе рабілі і «Астасі працэсаў, на асмы. Широка ў нас забеспячэнне. У Светлагорскіх вырабаў талі для ўзвод будаўніцтва будзавода. Будуюць прыемстваў.

Хутка расце ў сельніцтва будзаводы. На будзе ўводзіцца школа-інтэрнат, кінатэатр. Зараз у думках перад чытачом праходзіць цэлая гістарычная эпоха, мноства цікавых партрэтаў людзей, з якімі даводзілася сустракацца пісьменніку.

Герцэн усё сваё жыццё прысвяціў палітычнай дзейнасці, барацьбе за свабоду сваёй любімай Радзімы. Царскі ўрад праследаваў Герцэна, і ён вымушаны быў эміграваць з Расіі ў Францыю. У Парыжы Герцэн быў сведкам рэвалюцыйных падзей 1848 года. Бачыў ён і зверскую расправу буржуазіі над рабочымі.

Герцэн пакінуў нам класічны мастацкія, публіцыстычныя і філасофскія творы. Назаўсёды захаваюць сваю каштоўнасць працы Герцэна па гісторыі рускай грамадскай думкі і рускай літаратуры.

Уладзімір Ільіч Ленін у артыкуле «Памяці Герцэна» падкрэсліваў, што заслуга вялікага пісьменніка заключаецца ў тым, што Герцэн першы ўзняў сцяг рэвалюцыйнай барацьбы супраць царскай манархіі шляхам звяртання да мас з вольным рускім словам.

Уладзімір Ільіч Ленін у артыкуле «Памяці Герцэна» падкрэсліваў, што заслуга вялікага пісьменніка заключаецца ў тым, што Герцэн першы ўзняў сцяг рэвалюцыйнай барацьбы супраць царскай манархіі шляхам звяртання да мас з вольным рускім словам.

«...Нам праціўны ўсялякага роду забойствы—оптам і ў розніцу, тыя, за якія вешаюць, і тыя, за якія даюць крыжы: нам шкада ўсялякую кроў, таму што крыві весялей цячы ў жылах, чым па траве і па пяску...»

«Што датычыцца вайны, то мы ўпэўнены, што рускі народ не думае пра яе і прагне толькі міру і працы».

віцкім судовым працэсе Калько, Сянкевіч, Кухта і Каралевіч, прызнаўшы сабе вінаватымі ва ўчыненых злачынствах, пракліналі той дзень і час, калі лёс звёў іх з Астроўскім, Кушалем, Рагулем, Ясюком і іншымі крывавамі душгаубамі.

— За ўсе злачынствы, зробленыя ў Калдычоўскім лагеры смерці, у першую чаргу павінны несці адказнасць Астроўскі, Кушал, Рагуля, Ясюк, Гутырчык, Ждан. — заявіў Калько. — І я жадаў бы, каб яны сядзелі побач са мной на лаве падсудных.

Вось праўда аб шасці вылюдках, якія прадалі родны край, што ўзгадаваў іх. Вось чым адплацілі яны свайму роднаму беларускаму народу.

У тыя дні, калі ў Баранавічах праходзіў судовы працэс над чатырма бандытамі, у многіх кутках нашай рэспублікі, на фабрыках і заводах, у калгасах і саўгасах, у тэхнікумах і вышэйшых навучальных установах праходзілі мнагалюдныя мітынгі. Рабочыя, хлебаробі, студэнты, урачы, настаўнікі, людзі розных прафесій і ўзрастаў патрабавалі прыцягнуць да адказнасці не толькі чатырох падсудных — Калько, Кухту, Сянкевіча і Каралевіча, — але і тых крываваых бандытаў, што схаваліся і пазбеглі адплаты — Астроўскага, Кушала, Рагулю, Ясюка, Гутырчыка, Ждана.

Людзі ніколі не забудуць, як па віне гэтых ваўкоў у чалавечым абліччы стагналі не толькі тысячы пакутнікаў, але і ўся зямля беларуская. Людзі ніколі не забудуць, у што ператварылі гэтыя крываваыя забойцы іх родныя гарады і вёскі. Ніколі не забудуць і не даруюць! Яны

добра ведаюць, што калі забойцы Астроўскі, Кушал, Рагуля і іншыя мярзотнікі ўчора палілі беларускія вёскі і гарады па загаду Гітлера, то заўтра яны могуць рабіць тое ж самае па загаду любога іншага вар'ята, толькі б той пачаў новы паход.

У імя таго, каб жудаснае, жахлівае мінулае больш ніколі не паўтарылася, людзі патрабуюць: Астроўскаму, Кушалу, Рагулі, Ясюку, Гутырчыку, Ждану — суровую кару!

Вось адрасы гэтых здраднікаў:

Радаслаў Астроўскі. 57 Cathnor Rd., London W 12.

Франц Кушал. 385 Alabama ave, Brooklyn 7, N.I. USA.

Барыс Рагуля. 756 Adelaide str., London, Ontario, Canada.

Сяргей Гутырчык. 104 French str., New Brunswick, N.I. USA.

Віктар Ждан. 125 Clermont ave, Montreal 14, Que, Canada.

Эмануіл Ясюк асеў недзе ў Злучаных Штатах Амерыкі. Дакладны яго адрас невядомы. Спадзяемся, што нашы суайчыннікі паведамаць яго.

Не павінна быць месца гэтым закончаным катам і забойцам сярод сумленных людзей!

Вясна ідзе. Фотазвод П. Наватарова. Вольга ЛЯУКОВА

Ой, дарогі, вы, дарогі!

Колькі раз тапталі ногі Вас, знаёмых дарогі... Мне былі вы дарогімі і прывольнымі такімі, Калі тут страчала ранне, У час першага каханя. Ды яно далёка зараз, Хоць яшчэ не блізка старасць. І мой сум у гэтым вершы, Ой, дарогі, — аб тым першым... Без яго памеркла сонца, Калісь гарыць бясконца. Мне вярнуць друг мой новы: — Ты з маўчаннем, пэна, ў змове. Смуткам сэрца не астудзіш, А вясна чакаць не будзе... Ці не надта друг мой строгі? Ой, дарогі, вы, дарогі! Вольны пераклад з рускай мовы М. Машары.

РАДЫЁПЕРАДАЧЫ

ДЛЯ ЗАХОДНЯЙ ЕУРОПЫ

Слухайце штодзённа нашы радыёперадачы па сярэднеэўрапейскаму часу на сярэдняй хвалі 227 метраў (ці 1322 кілагерцы) з 6 да 7 гадзін, з 16.00 да 17.00 і 21.00 да 21.30; на кароткай хвалі 30,83 метра (ці 9730 кілагерцаў) з 6 да 7 гадзін. Па нядзелях: на хвалях 30,83 метра і 227 метраў з 6 да 9 гадзін і з 10 да 13 гадзін; на сярэдняй хвалі 227 метраў з 16.00 да 17.00 і з 21.00 да 21.30. НА БЕЛАРУСКІМ МОВЕ Па нядзелях — ад 8 гадзін да 8 гадзін 30 мінут па сярэднеэўрапейскаму часу на хвалі 30,83 метра (ці 9730 кілагерцаў) і на сярэдняй хвалі 227 метраў. ДЛЯ ЗША І КАНАДЫ Слухайце штодзённа нашы ра-

дыёперадачы па нью-йоркскім часу з 19.30 да 20.30 на хвалі 31.04 метра (ці 9665 кілагерцаў), 31.23 метра (ці 9605 кілагерцаў), 41.15 метра (ці 7290 кілагерцаў). НА БЕЛАРУСКІМ МОВЕ Па суботах — ад 20 гадзін да 20 гадзін 30 мінут па нью-йоркскім часу на кароткіх хвалях: 31.04 метра (ці 9665 кілагерцаў), 31.23 метра (ці 9605 кілагерцаў), 41.15 метра (ці 7290 кілагерцаў).

НАШ АДРАС

Мінск, Ленінскі праспект, 77. Дом друку. Для пісьмаў: Мінск, паштовая скрынка № 14.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ.

ВАС ШУКАЮЦЬ СВАЯКІ І ЧАКАЮЦЬ

Паважаная рэдакцыя!

Прашу дапамагчы знайсці майго бацьку Стахаўца Фёдара Мікітавіча, 1905 года нараджэння. Ён жыў у вёсцы Дубянец Столінскага раёна Брэсцкай вобласці. У 1941 годзе яго ўзялі ў Савецкую Армію. Ад яго аслухаліся, якія вярнуліся дамоў з вайны, мы даведаліся, што ён дайшоў да станцыі Драгобуж, там яго немцы ўзялі ў палон і вывезлі ў Германію. І з таго часу мы пра яго ніякіх звестак не мелі. А нядаўна мне стала вядома, што бацьку майго ў 1945 годзе бачыў у Італіі, у горадзе Анкона, Вяргніч Сямён, які вярнуўся з Англіі ў суседнюю вёску Дубой.

Прашу надрукаваць маё пісьмо ў газеце. Можна яго прачытае мой бацька. Стахавец Аркадзій Фёдаравіч, в. Дубянец, Столінскі раён, Брэсцкая вобласць.

УЗНАГАРОДА ПІЯНЕРУ

Намеснік старшыні Мінскага аблвыканкома К. Рахуба ўручыў медаль «За адвагу на пажары» вучню 8-га класа Начэскай сярэдняй школы Крупнскага раёна Валодзю Падрэзу, узнагароджанаму за самаадданасць, праяўленую пры выраванні палючага будынка.

Здарылася гэта так. Работніца торфапрадпрыемства Вольга Міхайлаўна Белая замкнула хату і пакінула дома пяцігадо-

вую Галю і чатырохгадовага Ваню. Дзеці пачалі гуляць з палючымі вугольямі, ад чаго здарыўся пажар. Першым агонь убачыў сямігадовы Коля Падрэз і паведаміў свайму старэйшаму брату Валодзю.

Піонер Валодзь Падрэз прыбег да палючага дома і, разбіўшы сякерай дзверы, кінуўся ў дом. З яго Валодзь вынес Галю і Ваню. Пасля гэтага ён пачаў клікаць людзей на дапамогу. Пажар быў патушаны.